

²⁹
**MILOŠ
URBAN**

**URBO
KUNE**

PARALELNÍ ROMÁN

Argo, 2015
Copyright © Miloš Urban, 2015
Illustrations © Petr Hájek, 2015

ISBN 978-80-257-1571-0

Prolog

Velké věci se skládají z malých, malé věci jsou velkým zrcadlem; střípkem zrcadla. Všechno začíná zcela obyčejně, i to, co nás třeba dovede jinam a zcela přesáhne. Skutečného významu vlastního života se dobere málokdo. Někteří z těch, jimž se to podaří, se mýlí. A těm, kteří pochopili, nebude nic potvrzeno.

Změna mého života přišla nenápadně. Až příliš obyčejně na to, co všechno se dělo tam, kam jsem nejdříve nedohlédl. Nedohlédne většina lidí; mně bylo nakonec umožněno něco uvidět a snad i pochopit. Stal jsem se vyvoleným, chcete-li. Takoví lidé musejí být se svým vědomím stavu věcí sami. Znalců je vždycky jen trocha, většina nechce poznávat nic kromě svého vyvoleného mikrosvěta. Já byl vyvolen makrosvětem a pozván do něj, a jenom doufám, že jsem toho cestou moc nepokazil.

Sci-fi romány bývají o velkých věcech. Musejí být. Malá budoucnost je pro opatrníky, pro ty, kteří neradi chovají naději. A to nejsou čtenáři sci-fi. Nejsou to čtenáři vůbec žádní. Jsou to čtenáři ničeho, jedinci nepřikládající čtení žádnou váhu. Lidé popírající význam knih.

Seznal jsem – a tady popsal podle svých nejlepších skromných schopností –, že budoucnost

je relativní stejně jako minulost a přítomnost, a přece daná tou minulostí a přítomností. Její podoba je nevyhnutelná, ať ji svými činy určíme jakkoli. Knihy mají význam už jen v tom, že jsou napsané. Lze se o ně opřít.

Kdo dočetl až sem a knihu nezhodil, si možná pomyslí: Aha, odtud se odvine pátrání po ztracené knize. Knize, která je velmi vzácná, možná kouzelná. Kniha kouzel, nic míň. Anebo ďáblova bible, něco takového. Satanská evangelia, vzrušující představy o hanebných zločinech a ještě strašlivějších spravedlivých trestech.

Nic takového, to raději nečtěte dál a zahazujte.

Pro vás ostatní, kteří nejdete primárně po čtenářském vzrušení a nebojíte se naznat z malého textu velké věci, mám jedno varování: se svým poznáním budete nakonec sami. Tak jako já byl na začátku.

1. kapitola

„Pan Jelen? Dobrý den. Kratochvíl.“

„Dobrý den.“

„Jste pan Jelen, že?“

„Mikuláš Jelen. Posílá vás Roman Rott? Nebo mě doporučil Untermesser? Co sháníte?“

Se smíchem zavrtěl hlavou. „Vy mě nepoznáváte.“

„Mám vás poznávat?“

„Kratochvíl.“

„Promiňte. Nevím, kdo jste, pane Kratochvíle. Jdete si pro nějakou knihu?“

„Nejdu. Chodili jsme spolu do školy, pamatuješ? ZŠ ve Schnirchově ulici pod Letnou.“

„Nepamatuju. Anebo počkejte... Boris? Jmenujete se celým jménem Boris Kratochvíl, že ano?“

„Opravdu bychom si měli tykat, Mikuláši, tak jako kdysi. Nechce se mi věřit, že bys nepoznal spolužáka. Anebo to jen tak děláš a nechceš mě poznat?“

Takto hovořil člověk, který vstoupil do mého krámu v nevídaně časnou hodinu: v devět sedmnáct, tedy sedmnáct minut po otevření. Normální lidé málokdy zavítají před polednem.

To, co řekl, byla drzost. Buď mě poznáváš, anebo se přetvařuješ. Nic mezi tím. Nechutné.

Ano, byl mi povědomý. Už jo. Široký obličej nazrleho podsaditého kluka, co už jako dítě chodil oblečený jako úředníček. Pořád to v něm je. Spolužák Boris.

„Promiň. Je to dávno. Už tě poznávám.“

Koukal na mě, já na něj, bylo to trapné; před bývalými spolužáky, náhodnými a chvilkovými spolupoutníky životem, jsem se vždy schovával; šetřil si sebe sama jen pro sebe sama, nezávisle na nich. A tak jsem využil příležitosti a podíval se na sebe jeho očima: nenápadný už tehdy, až na tu ruku, nejistá existence, už tenkrát starý mládenec nebo rozvedený muž, tenhle to má vepsané v ruce i v ksichtu už v deseti letech. Dnes je mu nějakých šestatřicet. Nula až dvě děti, možná jedno děcko, na které platí, o tom se s těma vyplašenýma očima nemíní bavit. Z lásky ke knihám si otevřel antikvariát, dřív dělal ledacos. Kariéra plus minus nula.

Anebo o mně ví víc?

„Ahoj Borisi.“ Podal jsem mu ruku. Jak dlouho jsem ho neviděl? Pětadvacet let? Po roce utrpení v jedné třídě, čtvrté či páté, se někam odstěhoval. Nesnášel jsem školu. Byli tam malí hluční lidé, všichni cizí. Byli tam i cizí dospělí, stejně nechápaví. Malí i velcí, všichni se dívali na moji ruku, když jsem šel k tabuli.

„Asi něco sháníš?“ nadhodil jsem. „Tipuju

tě na erotiku z první republiky. Obrázky, nebo písmenka? Spíš obrázky, co? Na skladě moc zajímavých věcí nemám, ale udělám záznam a poptám se. Do měsíce ti seženu cokoliv. Taky záleží, na kolik si to ceníš. Ještě něco?“

Arogance ze mě padala a já ji nedovedl zastavit.

„Nesháním knížku, Mikuláši. Sháním tebe.“

„Opravdu? Kdo ti o mně řekl?“

Udělal obličej. „Nikdo. Na internetu se dá dohledat všechno.“

„Já nemám internetové stránky,“ namítl jsem. Což byla pravda. Odmítal jsem za takovou propagaci platit peníze či přijímáním inzerátů nebo reklam.

Usmál se (na můj vkus trochu moc shovívavě; hraje to). „Pár lidí pochválilo tvůj shop.“

„Tohle není žádný shop,“ ohradil jsem se a Kratochvíl zvažněl.

„Jasně že ne, promiňte. Promiň. Tvůj antikvariát funguje už nějakou dobu, nepletu se? Zavedená adresa. Má skvělá hodnocení. Copak ty to na netu nečeš?“

„Tos uhodl.“ (Ale pravda je, že občas si o sobě něco pozitivního přečtu rád. Výtky ovšem rovnou ignoruju, jakmile narazím na pár kritických slov.) „Přece jsi mě nevyhledal, abys mi řekl, že vedu dobrý antikvariát?“

„Třeba i ano. Ty jsi dřív dělal v nakladatelství.“

„No,“ přikývl jsem.

„Taky jsi byl v městské knihovně. Asi tak tři roky?“

„Pět let,“ musel jsem připustit. „Obyčejná práce, málo placená, spousta čtení. Tohle někoho zajímá?“

„Vždycky knížky,“ zasmál se a rozhlédl se po regálech.

„To je dobré heslo,“ řekl jsem suše.

Přestal se usmívat. „Přišel jsem ti říct, Mikuláši, že pro tebe mám práci. Nabízím ti ji.“

„Mám antikvariát. To je moje nynější angažmá. Nepotřebuju práci. Pracoval jsem v životě až dost.“

„Tady jsi na odpočinku,“ ušklíbl se. „Je ti pětatřicet.“

„Do toho nikomu nic není,“ odsekl jsem.

Vytrpěl jsem si už dost. Tohle jsem však nahlas neřekl. Ani do toho nikomu nic není.

S pohledem upřeným do regálu označeného DOMÁCÍ BELETRIE zamumlal, že s tím nájmem, co tu po mně chtějí, se nemůžu udržet; kousek od centra Prahy se antikvariát nezaměřený na pragensie, drahé bibliofilie a vzácné staré tisky nemůže dlouho uživit. Pak vyřkl částku, kterou měsíčně platím majiteli domu.

Nejhorší bylo, že v tomhle měl pravdu. Mohl jsem obchod vést ještě čtvrt roku, pak by přišlo utrum. Se splácením jsem byl na štíru a na obchod měl zálsusk Rus, který tu chtěl vařit v samovaru čaj a oblažovat spolukrajany největším výběrem použitých knih v azbuce.

Vybral jsem mezi omluvnými cedulkami tu s nápisem „přejímka knih“ a pověsil ji na prosklené dveře. Lidé na chodníku beztak míjeli výlohu bez povšimnutí.

Nad krámem jsem měl odpočinkovou místnůstku, stoupalo se tam po úzkém točitém schodišti. Pozval jsem Borise Kratochvíla nahoru a uvařil mu kávu. Čekal jsem, co mi tedy řekne. A on spustil a nepřestal mluvit celou hodinu.

Člověk, který kdysi byl náhodou mým spolužákem a poté mi vypadl ze života, se tu zničehonic objevil a nadšeně vykládal o jednom fenomenálním projektu, který mi nebyl zcela neznámý, ale doposud jsem neměl důvod se jím zabývat nebo se o něj zajímat. Týkal se kamenolomu nedaleko od Prahy, o němž se dříve mluvilo v televizi a psalo v novinách, byla to velká politická věc. „Lom naděje,“ říkali nadšenci. „Zlomení nadějí,“ říkali skeptici. Lom to už dávno nebyl. Vzniklo tam hi-tech sídliště, městodům, a já už nevím, jak se to nazývalo. Společensko-urbanisticko-politické centrum

bokem od pražského a českého centra, paradoxně spadající pod poněkud venkovskou pražskou čtvrť Zbraslav, ale žijící si zcela a nepochopitelně podle svého, nebo spíše podle pravidel, která postuloval její zakladatel Zikmund Kůn. To, že mu to prošlo, stálo hlavu asi tak deset lokálních i státních politiků. Jestli to Kůna stálo i nemalé peníze, nikdo mu nic nedokázal. Nestihlo se to.

„Jméno Kůn ti něco říká, ne?“ prohodil Kratochvíl.

Připustil jsem, že něco ano. „Nějaký fantasta, bohatý pošuk, něco jako ten Američan, jak že se jmenuje? Maurice Danielsen? Danielsson. Jak koupil Silicon Valley. Někdo takový. Mně naprosto lhostejný.“

„Víš o něm aspoň něco?“ předklonil se Kratochvíl. Odrbané křesílko, jež jsem mu nabídl, nebylo pohodlné; buďto jste se v něm zakláněli, anebo seděli jako na záchodě. Vypadal zamýšleně. Měl propletené prsty a kávu dopitou. Sáhl jsem za řádku knih pro slivovici a nalil do kalíšku.

„Na Danielssona se neptáš, že ne?“

Napili jsme se, potřebovali jsme to oba. Spatřit dávného spolužáka je horší než potkat strašidlo.

„Takže co vím o Kůnovi. Je boháč, všichni ho znají jako mecenáše a taky má nějakou svoji charitu, že? Ten typ, co by rád změnil společnost k lepšímu, kdyby na to nemusel přes politiku.“

A tak to zase zkusí s nepolitickou politikou, jako mnozí před ním.“

„To už je dávno, co to zkoušel,“ zavrtěl Kratochvíl hlavou.

„Filantropické sklony má ale pořád?“

„Jistěže.“

„Všiml jsem si, že jsou tři druhy bohatých lidí: ti lakomí, co mlčí. Potom ti velkorysí, co dávají a hned to hlásí médiím. A pak jsou ti, kteří podporují kdeco a kdekoho, ale mlčí o tom. On je...?“

„Ten třetí případ. Jeho lidem se podaří nějakou zásluhu zveřejnit. Takže můžu otevřeně říct, že na charitu dává až dvě procenta ze svých ročních zisků.“

„To musí být asi slušná suma?“

„Obrovská suma.“

„Je tvůj chlebodárce, chválíš si ho, chápu.“

„To nepopírám.“

„Nemůžu se zbavit dojmu, že pokud má člověk sám tolik, že to za svůj život nemůže spotřebovat, a zabezpečí potomky na tři generace dopředu, aby nikdy nemuseli pracovat, tak potom je dobročinnost snadná.“

„S tím nemůžu souhlasit. A on nemá potomky.“

„A co ještě bych o něm mohl vědět...“ uvažoval jsem. „Své jmění asi nabyl spíš poctivě než naopak? Jinak by ho v těch majetkových čistkách,

co probíhaly... Kdy? Před deseti lety?... Bernák by ho roztrhal na cucky.“

„Samozřejmě že majetek nabyt čistě.“

„Proč se tedy víc neukazuje na veřejnosti? Chci říct: proč se neukáže aspoň jednou? Neviděl jsem ani žádné fotografie z poslední doby.“

„Nemá rád pozornost,“ vysvětloval Kratochvíl. „Onehdy mi řekl, že už se nikdy nenechá fotografovat, protože až zemře, všude bude používána jeho poslední fotka – podobizna starce.“

„A když ti to říkal, tak ještě nebyl starý?“

„Už docela ano, ale ještě ne tolik jako dnes.“

„Kolik mu je?“

„Nikdo to neví přesně.“

„Byl jsi u projektu od začátku?“

„Který začátek máš na mysli?“

„Bylo jich víc? Myslím ten, jak se to vymyslelo a vybudovalo. Urbo Kune, hlavní město USE. Politici nevěděli, z čeho to zaplatit, a nabídl se Kůn.“

„Spojené státy starokontinentální. Jejich hlavní město. Pořád ještě velkolepá myšlenka, nebo ne?“

„Nevím. Ten název s ním má něco společného?“

„Ne, ale v názvu je právě slovo společné. Společné město. Je to z esperanta.“

„Zní to, jako by to bylo jeho město. To si přece musel uvědomit.“

„Menší autorská licence. Investoval do toho tolik, že mu v tom ustoupili.“

„Pak mu ustupovat přestali.“

„Je to tak.“

„Proč mělo hlavní město Eurosvěta stát u nás?“

„Protože chtěli podpořit euroskeptický středovýchod, získat nás pro užší sjednocení a těsnější stmelení. A stávající hlavní města nepřicházela v úvahu. Muselo to být něco nového. Město postavené na zelené louce. Protože však tato myšlenka není zrovna zelená, měl se využít některý brownfield na okraji Prahy. A přišli na Zbraslav – na tamní velkolom.“

„Pak to šlo do kopru.“

„Neuměli si představit, jak silný tu mají eurobijci hlas. Když na Forestierovou – tehdy předsedkyni Rady Eurosvěta – házeli lidi v Praze ta vajíčka –“

„To si pamatuju. Strašný trapas. Paní Forestierová se rozplakala před kamerami a pro Francouze a Němce jsme se stali asi tak žádoucí zemí jako Izrael.“

„Östuda, jak to nazvali v Lidovkách. Typické provinciální chucpe. Provedli to extremisti. Normální lidi tohle nedělají.“

„Normálním lidem je politika lhostejná.“

„Ano, normálním lidem je jedno všechno, co je přesahuje. I proto to krachlo. Mlčící většina jako zabiják idejí.“

„Kde není víra, není ani láska?“

„Přesně.“

„Jak ses k tomu dostal ty?“

„Zikmund Kůn mě najal, když město skoro stálo, ovšem už bylo jasné, že metropolí Eurosvěta nebude. Tehdy to vypadalo špatně. A Kůn byl zdevastovaný z toho, že skvost, který buduje, má skončit hůř než stadion po právě skončené olympiádě. Urbo tu stálo skoro hotové, se všemi kanceláři a byty, obchody a infrastrukturou, ale úředníci nepřišli. Ani lidi, kteří by tu chtěli bydlet.“

„Psalo se tehdy o vysokých nájmech. Připomíná mi to případ hlavního města Brazílie. Niemeyerův chladný, málo životný sen.“

„Sny už jsou takové – podstupují riziko, že sny taky zůstanou. A tys byl snílek.“

„Já?“ protáhl jsem pochybovačně.

„Aspoň tenkrát.“

„To si nepamatuju. Teď jsem realista. Pan Kůn asi očekává, že po tom džobu skočím, když je tak dobře placený.“

„Ještě jsem neřekl, kolik máš dostávat.“

„Jenom si to tak maluju.“

„Maluješ?“ Kratochvíl pak vyřkl částku dvakrát

převyšující tu, kterou jsem předpokládal.

„To si budu připadat jako manažer.“

„Projektový manažer na takovém platu začíná, to je pravda. Já na tom byl podobně, když jsem u Kůna nastoupil.“

„Páni. Tak projektový manažer...“

„Jenom knihovník.“

„Jenom. Aha. Projektový manažer jsi ty, já jsem knihovník.“

„Moje funkce je dnes už spíš koordinační. Nebudeš tomu věřit, ono není lehké získat pro Urbo ty správné lidi. Přestože název znamená něco jako společné město, ve skutečnosti je to místo jen pro někoho – a nenalhávejme si, že je to jinak. Naším nárokům na zaměstnance vlastně nevyhovuje skoro nikdo v téhle zemi. A aby se Češi necítili uražení – skoro nikdo v Eurosvětě.“

„Takže musíte přimhouřit oko a tím otevřeným pokukovat i po lidech, jako jsem já,“ podotkl jsem.

„Je to jen nabídka,“ řekl tiše. „Nemusíš mi teď a tady dávat slovo. Přijď se podívat, provedu tě. Uvidíš sám.“

„A fakt mě tam chcete jako knihovníka?“

„Netykáme si?“

„Dobře, tykáme. Myslel jsem hlavně pana Kůna. Nemůžu tomu totiž uvěřit.“

„Jistěže můžeš. Chce mít starý pán v budově knihovnu? Chce. Pěkně staromódní, plnou zaprášených svazků. Jakousi elementární elektronickou sbírku samozřejmě už máme, s tou se musíš naučit zacházet a taky s ní budeš vypomáhat, jenže znáš to: elektronická kniha není kniha, spíš informace o knize. Chceme to mít ve svazcích, pěkně těžké bichle, fyzickou rozkoš ze všeho toho inteligentně potištěného papíru. Hlavní náplní tvé práce bude tedy vybudování knihovny fyzické. Fyzickou knihu nám nikdo nevezme. Žádný hacker ani internetový zloděj nás o ni nepřipraví. Pokud to tedy vezmeš. Nebo máš nějaké výhrady?“

„Nevím. Knížky jsou zranitelné v jakékoli podobě. Křehké. I když tě můžou zabít.“

„Jak?“

„Pokud ti z třetího patra spadne Encyclopaedia Britannica na hlavu, nepřežiješ.“

„Police v naší knihovně něco takového nepřipustí.“

„Anebo když budeš chtít do Severní Koreje propašovat autobiografii Ronalda Reagana. Zastřelí tě za to.“

„Doted' mě něco takového nenapadlo, Mikuláši.“

„Skutečně? A jaké knihy tam chce ten tvůj starý pán mít? Mám slušné kontakty na lidi, co

kšeftují se starou erotikou. Porno z lazaretů první světové války. Psalo se to, kreslilo i fotilo, všem těm amputacím navzdory. Můžu to sehnat.“

„Tohle ani ne,“ odkašlal si Boris. „Dostaneš seznam svazků k nakoupení – takové to penzum, jak se říká. Jsou tam základní věci, některé chceme mít i v jiných jazycích. To všechno zjistíš. V seznamu najdeš především beletrii. Ostatně asi tisíc knih pan Kůn už má, jenom nejsou zařazeny, ještě pro ně nemáme slot. To bude tvoje práce.“

„Slot?“

„Celá stavba je tvořena sloty – takovými dlouhými úzkými buňkami nebo přihrádkami, ve kterých se dá bydlet i podnikat nebo kout pikle; zónami. Sám nevím, jak to pořádně popsat. Musíš to vidět.“

„Ono to nezní špatně, Borisi,“ přiznal jsem. „Jenom pořád nevím, proč mám takhle nádhernou práci dostat já.“

„A proč by ne?“

Vyřkl to rychle, upřímně, bez rozmyšlení nebo postranních úmyslů. Nebo mi to tak aspoň připadalo. To jednoho přesvědčí, i když ještě pak chvíli seká patky.

„Víš, co je v Praze knihovníků? Archivářů? Historiků literatury? Teoretiků literatury? Literátů historie a teorie? Teoretiků teorie?... Ti všichni by to dělali lépe než já.“

„Chápu. Nechce se ti z tvého antikvariátu. Já se ti nedivím, máš to tu... útulné.“

Rozhlédl jsem se po zašlých stěnách, tmavých rozích a všudypřítomném prachu – prachu v místnosti, v nose i v hlavě.

Knih samotných tady nahoře ani moc není. Vždyť sem před nimi utíkám. Je jich plný parter.

„Ano, je to tu útulné,“ připustil jsem, „ale pořád nemám dost peněz na to, abych tu útulnost udržel. Od útulnosti k útulku jen krůček.“

„Vidíš? Já si to umím načasovat.“

„Přijedu. Jsem na to tvoje Urbo zvědavý. Přímou ažhavený.“

„Bude i tvoje.“ Podal mi ruku a já mu dal všanc svou. Potřásli jsme si a rychle zas ruce rozpojili.

„Někdo jí svíčkovou se šesti, já jím svíčkovou šesti. Prsty. Genetická chyba. Který z nich je asi navíc, co myslíš?“ řekl jsem.

Pohlédl na oněch šest prstů jen krátce, pak zase na mě. „Nevím. Ty ano?“

„Palec to není, to je jasné. Ukazovák taky ne, zkus ukazovat prstem, který je uprostřed ostatních. Takhle ukazují malé děti nebo sprostáci.“

„Tak prostředník?“ nadhodil. Bylo vidět, že řeč o mé anomálii mu není příjemná. Ne že bych se divil.

„Prostředník je z povahy svého názvu jen

jeden, tady by jaksi byly prostředníky k mání dva. Který pryč a který nechat? Vzal by sis to na zodpovědnost?“

„Prsteník.“

„Ano, asi prsteník, malíček to jistě není. Mohl bych na dvou prstenících nosit dva prsteny. Jeden snubní, druhý rozvodový.“

„Vzdávám se, Mikuláši. Máš to těžké, ale můžu tě ubezpečit, že počet prstů není pro tvou práci u nás podstatný.“

Zvedl se a začal opatrně scházet ze schodů.

Šel jsem za ním. „Opravdu mě tam nechcete jako pokusného králíka? Nebudete mě pitvat laserem? Nebudete zkoumat mé špatné geny? Nechcete mě tam vystavit jako opočlověka s jednadvaceti prsty?“

Zastavil se o pár schodů níž a ta inferiorní pozice mu dodávala na přesvědčivosti. „Jsi ten nejlepší kandidát, Mikuláši. Nezastírám, že jsme si o tobě zjistili, co se dalo, to dneska dělá každý, kdo na to má peníze. Ty peníze nemáš, žiješ sám a přečetl jsi víc knížek než rektor Univerzity Karlovy. Dokonce přespáváš tady v krámě.“

Když odešel, zůstal jsem za dveřmi, zcela ponořený do myšlenek na tu podivnou budovu pod Zbraslaví. Podnik, kde mě chtějí zaměstnat. Mě.

Pak vstoupil do krámu zákazník, mladý

student, který měl u mě záznam na dvě knížky o české barokní gotice. Jednu jsem mu už sehnal, ale protože mě teď vytrhl z denního snění, podrážděně jsem na něj vyjel, co že zase chce – nic nového pro něj nemám, ať přijde za čtrnáct dní.

Když odešel, vzal jsem si nahoru do zašívárny notebook a snažil se na internetu načíst co nejvíc o Kůnově téměř kilometrové městobudově pod Zbraslaví. Moc toho nebylo, snad jen to, že jde o jednu z největších investic do pozemků a staveb a že na konstrukci byla použita inovativní řešení. V komentářích pod články jsem kromě obvyklých zlomyslností, podlostí a sprostot našel i hypotézu, že jde o protiatomový kryt, který se teď, po vypuknutí čtvrtého studeného konfliktu Eurosvěta s Velkoruským Sovětospojem, možná někomu bude pěkně hodit.

Zatímco jsem si nahoře četl, dole mi někdo ve vší tichosti a diskrétnosti vylomil pokladnu a ukradl ty čtyři dvoutisícovky, co jsem tam měl. Nejspíš jsem zapomněl zamknout krám.